

LOCALIZAREA CELOR TREI LUPTE PURTATE DE DOAMNA CHIAJNA

ION NANIA

În rândurile de față ne propunem să amintim doar câteva aspecte despre un personaj nedreptățit de istoriografia noastră și să corectăm trei evenimente total eronate¹ ca localizare, socotite mărunte de către istorici, fără să se aibă în vedere că fiptele mici au făcut istoria mare; ele au constituit clocotul în care s-au plămădit și au izbucnit momentele cruciale ale fiecărui popor.

Unul din personajele cu care s-ar putea mândri orice popor este Doamna Chiajna care „avea, pe lângă strălucirea neamului din care se trăgea, și o marcată personalitate a ei, care explica îndeajuns vaza de care s-a bucurat în ochii contemporanilor”². Dintr-o pornire patriotică deosebită, bazându-se pe un studiu pe măsură, C. Gane a repus în drepturile cuvenite „Trecute vieți de doamne și domnițe”, studiind cu migală și viața Doamnei Chiajna, singura femeie-domnitor din istoria noastră, care a domnit cu adevărat în numele fiului său Petru cel Tânăr, urcat pe tronul țării Românești la vârsta de 12 ani. Venit la domnie atunci când tatăl său Mircea Vodă „Îngropatu-s-au în Biserica Domnească în București, septembrie 21 deni, 7068”³ și „Domnit-au ani 8”⁴, în realitate 8 ani, 8 luni și 19-21 zile, timp în care adevăratul domn al țării a fost mama sa, Doamna Chiajna. Născut prin 1547, ajuns în surghiun la Alep, în Siria, apoi la Konieh, în Asia Mică, „În acest din urmă oraș surprinde moartea, la 19 August 1569, pe tânărul și bolnăviciosul Petru; nu e exclus să fi fost otrăvit. Piatra sa de mormânt se păstrează și astăzi în biserica grecească, cu hramul Schimbării la Față, din Konieh”⁵.

În ceea ce privește pe singura femeie „domnitor” din țara noastră, „Din nefericire, însă Istoria ne-a falsificat-o. Începând cu cronicarii cei mai vechi, Stoica Iudescu și Radu Popescu, urmând cu Gheorghe Șincai, cu Engel, cu Laurian, cu

¹ Nu ne propunem să analizăm eroarea prin care Petru cel Tânăr este numit, sau uneori chiar confundat, cu Petru Șchiopul.

² C. Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, vol. I, Ediția a IV-a, Edit. Ziarului „Universul” S. A., București, 1941, p. 77.

³ *Istoria Țării Românești 1290-1690. Letopiseșul cantacuzinesc*, Ediție critică întocmită de C. Grecescu și D. Simonescu, Editura Academiei, București, 1960, p. 50; în continuare cit.: *Letopiseșul cantacuzinesc. Vezi și: Cronicari munteni*, Ediție îngrijită de Mihail Gregorian, Editura pentru Literatură, București, 1961, p. 118.

⁴ *Letopiseșul cantacuzinesc*, p. 51.

⁵ Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor, II. Partea întâi*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1937, p. 209.

Xenopol, cu poetul - căci a fost un poet - Alexandru Odobescu, s-a format în jurul acestei figuri o legendă care, ca orice legendă este o fantezie. S-a spus de Doamna Kiajna c-a fost personificarea ambiției, a răutății și a cruzimei. Un monstru. Nu e adevărat. Nici nu rezultă de nicăieri c-ar fi putut fi rea. Ambițioasă și crudă poate. Dar nu întru atât, încât să facă din ea un tip, o personificare. A fost omul, femeia vremii, a unor vremi când viața omenească, nu numai în Orient, în lumea întreagă (să ne gândim la noaptea sfântului Bartholomei), era desconsiderată; când curgea, prin șanțurile străzilor, sângele omenesc fără ca nimeni aproape să-l bage în seamă. Așa încât această Doamnă română n-a fost în afară de mentalitatea normală a epocii în care a trăit, și în tot cazul a fost sub ceea ce legenda a făcut din ea⁶.

Nu ne-am propus să analizăm documentele, în general cunoscute, referitoare la viața Doamnei Chiajna. O trecere în revistă a acuzațiilor lui C. Gane și a principalelor opinii se impun totuși. De la bun început amintim că nici Letopisețul cantacuzinesc⁷, nici Radu Popescu și nici Gheorghe Șincai, nu aduc în nici un fel atingere morală Doamnei Chiajna.

În 1905, luând în considerare o serie de scrisori particulare, printre care și una din 1564, N. Iorga caracterizează astfel pe părinții lui Petru cel Tânăr⁸, Mircea și Chiajna: „Tatăl său și mama sa erau amândoi oameni răi, violenți: tiranul Mircea fu un bărbat potrivit pentru intriganta, lacoma, desfrânata - „femeie foarte ușoară“, scria principele Transilvaniei în 1564, „monstru de desfrâu“, zicea un german la 1568 - Chiajna⁹. În 1937 N. Iorga renunță la aceste calomnii aduse Chiajnei, amintind despre acel pamflet grec vulgar¹⁰ după care ea „avea și sfetnici greci, ca acela care-i presintă de un pamflet grecesc în versuri ca ibovnic¹¹. Ar fi fost imposibil ca grecii lui Șaitan Oglu s-o vorbească de bine pe Doamna Chiajna. Tot în 1937 se consemnează într-un dicționar: „Doamna lui Mircea II (Ciobanul) al Țării Românești, fiica lui Petru Rareș al Moldovei și a Elenei. Femeie ambițioasă și intrigantă...“¹². Cel care o denigrează cel mai mult pe „femeia domnitor“ Doamna Chiajna, luând de bune toate scrisorile dușmănoase ale străinilor, este A.D. Xenopol, deși își începe expunerea cu aprecieri și scuze: „... veni la putere în Muntenia una din femeile cele mai deștepte ce s-au perindat pe tronurile popoarelor, atâta numai că împrejurimile în care a trăit și făptuit făcuseră să înflorească în sufletul ei contrapartea însușirilor ce ne-am aștepta să regăsim în firea lui Petru Rareș, și nepoata lui Ștefan cel Mare. ... moștenise mai mult părțile rele ale

⁶ C. Gane, *op. cit.*, loc. cit.

⁷ Atribuit de N. Iorga lui Stoica Ludescu: N. Iorga, *Cronicle muntene*, întâiul memoriu: *Cronicle din secolul al XVII-lea*, Anal. Acad. Rom., Sect. Ist., 1898-1899, Seria a II-a, tom. XXI, p. 303-462. I. Ionașcu sugerează că autorul posibil al Letopisețului ar fi Dumitrașco Dumbrovici: I. Ionașcu, *Despre logofătul Stoica Ludescu și paternitatea cronicii „Istoria Țării Românești“*, în „Analele Universității „C.I. Parhon““, București, Seria II. Soc., Istorie, nr. 5, 1956, p. 261-299. Dan Simonescu consideră că autorul Letopisețului cantacuzinesc rămâne deocamdată anonim: *Letopisețul cantacuzinesc, Introducere*, p. XVII-XIX.

⁸ N. Iorga face o gravă confuzie, socotind că Petru cel Tânăr, fiul Chiajnei, „moare la 1 iulie 1594 - vârsta de peste 60 de ani“: *Oameni și fapte din trecutul românesc*, București, 1905, vezi: N. Iorga, *Scrieri istorice*, vol. I, Ediție îngrijită și tabel cronologic de Barbu Theodorescu. Studiu introductiv de Aurel Sacerdoțeanu, Editura Albatros, (București), 1971, p. 236.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ N. Bănescu, *Un poème en prose vulgaire relatif à Pierre le Boiteux de Valachie*, București, 1912.

¹¹ N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. V, București, 1937, p. 11.

¹² O.G. Lecca, *Dicționar istoric, arheologic și geografic al României*, Editura „Universul“ S.A., București, 1937, p. 289.

caracterului marilor ei născători și anume ambiția nesățioasă fără scopuri mărețe, talentul de intrigi și ghibăcia întorsăturilor puse însă în slujba unor interese mai mult personale, și atrofierea simțului moral. ... Kiajna era ... de o corupție înspăimântătoare, după cum o caracterizează Ioan Zápolya, principele Ardealului¹³, în o scrisoare către sultanul în care spune despre Kiajna că ar fi „o femeie prea ușoară înconjurată de o droaie de curteni, Români și Greci”¹⁴ și alte asemenea lucruri, ca și când ne-am fi așteptat ca dinastia Zápolya să-l iubească și să-l laude pe Mircea Ciobanul, despre care ve știa că în timpul expediției din 1550 în Transilvania, ar fi avut o înțelegere cu George Martinuzzi, care urmărea înlăturarea dinastiei¹⁵. Toate acestea vin în contradicție cu cele afirmate de călătorul german, doctorul Leonhardt Rauchwolffen, în 1579, că „a văzut în Alep o bătrână regină a Valahiei... Este o femeie cuminte care cunoaște bine limbile turcă și arabă. Din această pricină are o mare vază la supușii din țara ei, și aceștia au credința că Dumnezeu se va milostivi cu dânsa și le-o va dăruia din nou, sau cel puțin îi va trimite cu timpul o alinare”¹⁶, caracterizare cunoscută și de Xenopol¹⁷.

Marele istoric Constantin C. Giurescu, deși recunoaște meritele Doamnei Chiajna, o descrie astfel: „... contemporanii îi mai spuneau și „Mirceaia”, adică soția lui Mircea (Ciobanul). Era o femeie energică, de mare voință, aprigă față de dușmani, cultă, dar fără scrupule și lipsită complet de moralitate și de pudoare. Un fel de Caterină a noastră. Știa turcește; în exil la Alep a învățat și limba arabă”¹⁸.

Alexandru Odobescu, poetul, cum îl califică C. Gane, creează în 1860 o strălucită năvelă istorică despre acest mare personaj al istoriei noastre, despre care ulterior avea să scrie: „... doamna Chiajna, femeie cu deosebire energică și intrigantă, căreia negreșit timpul îi era prea scump spre a-l răsipi în podoabe și găte. Am cercat, sunt câțiva ani, a reprezenta, în această doamnă, un caracter de muiere aspră, vitează și ambițioasă. Poate că atunci, într-o năvelă istorică, am exagerat puțin trăsurile portretului; dar cronică și relațiunile ambasadiorilor străini la Constantinopol ne stau dovadă spre a-ncredința despre curagiul și despre uneltirile zavistioase ale doamnei Chiajna sau Cesarine”¹⁹.

Așadar toți istoricii sunt de acord că Doamna Chiajna era o femeie energică, vitează, aprigă, curajoasă, calități demne de un conducător de țară. A pus mare bază pe armată și a știut să o organizeze, poate mai bine decât un bărbat. Chiar dacă exagerează, italianul Giovan Andrea Gromo, care ajunsese să aibă comanda oștilor din garda principelui Transilvaniei, Ioan Sigismund, funcție pe care a deținut-o până la plecarea sa din Transilvania, la 6 aprilie 1565²⁰, scrie cu admirație despre „îmbelșugata Țară Românească”, care „este sub stăpânirea unui Pătrașcu (Pitrizzo - Petru cel Tânăr,

¹³ Ioan Zápolya nu a fost principe, ci voevod între 1510-1526 și rege al Ungariei între 1526-1540.

¹⁴ A.D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Triană*, Ediția a III-a, vol. V, Editura „Cartea Românească”, București, (1927), p. 18.

¹⁵ Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor. II, Partea întâi*, 1937, p. 203.

¹⁶ N. Bănescu, *op. cit.*, p. 8, nota 2.

¹⁷ A.D. Xenopol, *op. cit.*, p. 21-22.

¹⁸ Constantin C. Giurescu *op. cit.*, p. 207.

¹⁹ Alexandru Odobescu, *Opere*, II, Text critic și variante de Marta Anineanu. Note de Virgil Cândea, Editura Academiei, București, 1967, p. 217.

²⁰ *Călători străini despre țările române*, II, Editura Științifică, București, 1961, p. 295.

fiul lui Mircea Ciobanul - nota 40), tânăr de vreo 19 ani, de o fire foarte fricoasă - având ca - mamă (Doamna Chiajna, fiica lui Petru Rareș, văduva lui Mircea Ciobanul, nota 41) o femeie fără pic de rușine, dar cu o minte de bărbat, care duce totul. Această țară va ridica 200 de mii de călăreți ... caii sunt minunat de buni²¹. Chiar dacă numărul călăreților este fantezist²², cu siguranță această fantezie a izvorât din numărul mare de ostași ai armatei de cavalerie organizată și pe care se baza Doamna Chiajna. Într-o descriere ulterioară Gromo consemnează că Valahia este „cârmuită de Pătrașcu (Petrizzo - Petru cel Tânăr..., nota 24), un tânăr de vreo 22 de ani sau mai bine zis, de mama lui, înzestrată cu fire bărbătească și care-l ține pe fiul ei în ascultare ca pe orice supus²³”.

Așadar adevăratul domn al țării era Doamna Chiajna, „cu fire bărbătească” și „cu o minte de bărbat”, care uimea prin armata de cavalerie pe care o putea ridica. Bazându-se pe această armată și pe micii boieri credincioși, a purtat trei lupte, ultimele două fiind victorii strălucite, care au curmat îndrăzneala opozițiilor din marea boierime de a mai încerca să ocupe tronul Țării Românești prin forța armelor. Din nefericire, localizările acestor lupte au rămas până azi, necunoscute.

După înmormântarea lui Mircea Ciobanul, „când au fosta doao săptămână, puținei boiari, ce au fost scăpat preste munte, ei au venit cu puținea oaste, de au făcut războiu cu boiarii Mircii vodă, la satul Rumânești, și fu izbânda pribegilor²⁴. Radu Popescu ne spune și el că „boiarii pribegi, auzind că au murit Mircea-vodă, au strâns câțeva oaste, și au venit peste munte. Boiarii Mircii-vodă încă ș-au strâns oștile, și le-au ieșat înainte la sat la Românești; acolo, având război, au biruit pribegii²⁵”.

După cum vedem, doar un singur cronicar datează această luptă „când au fost a doao săptămână” după 21 septembrie 1559, ceea ce înseamnă că lupta s-a dat între 28 septembrie și 4 octombrie 1559 și nu „două săptămâni după ce prigonitul Domn (Mircea Ciobanul, n.n.) fusese coborât în mormântul său”, cum credea N. Iorga²⁶. Lupta s-a dat în primele zile ale lunii octombrie 1559, cum a fixat-o Constantin C. Giurescu²⁷.

În ceea ce privește locul luptei, Letopisețul cantacuzinesc o precizează „la satul Rumânești”, iar Radu Popescu „la sat la Românești”. Aproape toți istoricii noștri fixează această luptă „la Românești”; amintim printre aceștia: Constantin C. Giurescu²⁸, N. Iorga²⁹, C. Gane³⁰, precum și colectivul Ștefan Pascu, Ion Ionașcu, Constantin Cihodaru și Gheorghe Georgescu-Buzău³¹, ori Florin Constantiniu și Marcel

²¹ *Ibidem*, p. 319.

²² *Ibidem*, nota 42.

²³ *Ibidem*, p. 327.

²⁴ *Letopisețul cantacuzinesc*, p. 50; în *Cronicari munteni*, 1961, p. 118.

²⁵ Radu Popescu, *Istoriile domnilor Târzi Rumânești*, în: *Cronicari munteni*, Ediție îngrijită de Mihail Gregorian, Editura pentru Literatură, București, 1961, p. 295.

²⁶ N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. V, București, 1937, p. 10.

²⁷ Constantin C. Giurescu *op. cit.*, p. 207.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ N. Iorga, *op. cit.*, loc. cit.

³⁰ C. Gane, *op. cit.*, p. 80

³¹ Ștefan Pascu, Ion Ionașcu, Constantin Cihodaru, Gheorghe Georgescu-Buzău, *Istoria medie a României. Partea întâi (sec. al X-lea - sfârșitul sec. al XVI-lea)*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1966, p. 327.

1). Popa³². A.D. Xenopol o fixează „la sat la Românești”³³. D. Mioc comentează evenimentul astfel: „Moartea lui Mircea Ciobanul, survenită în septembrie 1559, și numirea de către turci a fiului său minor Petru (1559-1568) ca domn al țării, sub tutele (sic!) mamei sale Chiajna, au prilejuit dezlănțuirea a noi și violente lupte, feudale interne (sic!), în care se înfruntau puterea centrală, având în jurul ei grupuri de boieri, și vechea boierime mare, răzvrătită. Cu ajutor de peste munți, pribegii năvălesc în țară, ... de la Brașov coborând pe Valea Prahovei” și „Se dă ... o luptă la Românești, în care boierii și mercenarii maghiari ce luptau în solda lor sunt învingători”³⁴. Deosebirea ar fi că oastea boierilor pribegi vin „de la Brașov coborând pe Valea Prahovei”, fără să ni se spună din ce sursă provine știrea. Singurul care încearcă o localizare mai precisă este Alexandru Odobescu: „Amândouă părțile se lăvă la satul Românești din Dâmbovița”, dând în nota 9 explicația: Constantin Căpitanul, Cronicarul anonim³⁵. Constantin C. Giurescu, deși nu ne spune în text unde se afla satul Românești, fixează locul luptei de la acest sat pe dreapta Dâmboviței³⁶, dar satul se află pe Sabar, azi în comuna Potlogi, județul Dâmbovița³⁷. Noi nu putem lua în considerare localizările de pe această hartă pe care lupta de la Gubavi este fixată la aproximativ 40 km sud-est de Pitești³⁸, cam pe unde se află comuna Morteni. Oricum, și Constantin C. Giurescu, ca și A.I. Odobescu, stabilesc satul Românești în județul Dâmbovița. Afirmația că oastea pribegilor ar fi năvălit în țară pe Valea Prahovei nu poate fi luată în considerație. În acest caz lupta s-ar fi dat la Românești în județul Prahova; azi satul aparține comunei Bărcănești³⁹. Din nefericire, până în prezent, istoriografia noastră nu posedă o hartă a drumurilor medievale. Este adevărat că munca pentru alcătuirea unei astfel de hărți nu este ușoară, dar întocmirea ei se impunea. Atlasul istoric⁴⁰ în harta nr. 68, „Țările Române de la jumătatea secolului al XVI-lea începutul secolului al XVIII-lea”, trasează „Căi principale de comerț” și „Drumul triumfal al lui Mihai Viteazul în Transilvania”, iar cel pentru istoria României⁴¹ în harta „Dezvoltarea economică a țărilor române în secolele XIV-XVI”⁴² indică „Drumuri comerciale”; și într-un caz și în celălalt drumurile sunt redactate incomplet și cu multe erori. Pentru fixarea locului unei lupte trebuie să se aibă în vedere în primul rând traseele acestor drumuri; nici marile bătălii și nici ciocnirile de mică amploare nu au avut loc la distanțe prea mari de aceste căi. Dacă la sfârșitul secolului al XVI-lea Mihai Viteazul, pentru a ajunge la Brașov, pornește de la Teișani spre pasul Buzăului, Valea

³² *Istoria României în date* elaborată de ... Florin Constantiniu, Marcel D. Popa (istoric medie) ... sub conducerea lui Constantin C. Giurescu, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, p. 123.

³³ A.D. Xenopol, *op. cit.*, p. 19.

³⁴ D. Mioc, în: *Istoria României*, II, Editura Academiei, București, 1962, p. 911.

³⁵ A.I. Odobescu, *Doamna Chiajna*, ediția a II-a revăzută, Editura Ion Creangă, București, 1990, p. 65.

³⁶ Constantin C. Giurescu *op. cit.*, Harta N° 1.

³⁷ Ion Iordan, Petre Gâștescu, D. I. Oancea, *Indicatorul localităților din România*, Editura Academiei, București, 1974, p. 219.

³⁸ Constantin C. Giurescu *op. cit.*, loc. cit.

³⁹ Ion Iordan, Petre Gâștescu, D. I. Oancea, *op. cit.*, loc. cit.

⁴⁰ *Atlas istoric*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971.

⁴¹ *Atlas pentru istoria României*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.

⁴² *Ibidem*, p. 35.

Prahovei fiind inaccesibilă deplasării unei oștiri⁴³, singurul drum pe care au pornit boierii pribegi cu oastea lor, la 1559, a fost prin Bran. Având în vedere că la sfârșit de septembrie și început de octombrie apele Dâmboviței sunt crescute datorită ploilor, iar drumul din zona Cetății Dâmboviței, de pe teritoriul actualei comune Cetățeni, era foarte greu de parcurs⁴⁴, existând și riscul ca paza din această cetate să se opună, sau să dea de veste la București, oastea pribegilor trebuia obligatoriu să treacă prin Câmpulung. De aici alegeau drumul cel mai sigur, mai ușor de parcurs și pe care se putea realiza surprinderea Bucureștilor și acesta nu putea fi decât vechiul drum medieval spre Pitești. Ajunși pe malul Argeșului, pribegii au trecut pe malul drept prin punctul „La Vamă”, aflat ceva mai la nord de vărsarea Dârțului - Valea Teiului - în Argeș⁴⁵. Este adevărat că din punctul „La Vamă”, de pe stânga Argeșului, în secolul al XVI-lea pornea și un alt drum, care mergea spre Golești - Cărcinov - Găești - București, dar oastea pribegilor căuta drumul cel mai sigur, mai ferit și deci mai bun pentru asigurarea loviturii prin surprindere. Este vorba de cel mai vechi drum din Țara Românească atestat într-un itinerar străin, cel de la Bruges⁴⁶, redactat între anii 1380-1390⁴⁷, care lega Sibiul de Giurgiu prin Pitești, Drumul Mare, care trecea prin Ciupa, pe terasa dreaptă a Neajlovului, intra în actuala pădure Zidureanca prin apropiere de Tufa lui Falcă, cu direcția spre sud, pe partea de apus a Romanaiilor, pe lângă satul Romanai, apoi pe stânga Vâlcele Mari, traversa actuala șosea Mozacu-Vultureasca, mergea spre Valea Mozacului, intrând pe teritoriul satului Misi, de unde Drumul Mare era numit de locuitorii Mozăcenilor, Drumul Gușaiilor, iar de „gușaii”, bunăoară de olarii din Stroești⁴⁸, de pe Valea Vâlsanului, dar și de locuitorii satelor Romanai și Românești⁴⁹, Drumul Misii; Drumul Misii trecea pe la est de Balta Mare (Balta Iancului) și Balta Mică, traversa Băția înainte de vărsarea sa în Mozacu și tot aici se întretaia cu Drumul Bucureștenilor (Drumul Sării, Drumul Olarului, Drumul Cureștilor) care lega Slatina, prin Mozăcenii, de București. Lupta s-a dat la est de satul Românești, azi satul Mozacu, pe Drumul Mare, până la intrarea pe teritoriul Mozăcenilor, pe Drumul Misii (Drumul Gușaiilor). Aici este singurul loc care corespunde celor trei variante ale numelui satului: Românești, cum scrie Radu Popescu, Romanești cum îl consemnează Odobescu, după Constantin Căpitanul, ambele nume păstrându-se până la sfârșitul secolului al XIX-lea⁵⁰ și Rumânești, cum îl aflăm din

⁴³ În 1548 Mircea Ciobanul zdrobește la Periș pe pribegii veniți din Ardeal „pre gura Prahovei”, ceea ce nu înseamnă „izvoarele Prahovei”, cum cred unii istorici. De altfel zona de sub Vârful Cocosului - Clăbucetul Taurului la est și muntele „La Clește” spre vest era foarte primejdioasă pentru orice călători.

⁴⁴ Ion Nania, *Cruceburg-Episcopatul Cumaniei-Cetatea Dâmboviței-Cetățeni*, în „Arhiva Valachica”, Muzeul Județean Dâmbovița, Târgoviște, 1976, p. 91-92.

⁴⁵ Ion Nania, *Iulie 1534 - Episodul Aloisio Gritti*, în „Studii și comunicări, Muzeul Câmpulung Muscel”, V, 1989, p. 25.

⁴⁶ J. Lelewel, *Géographie du Moyen Âge*, Bruxelles, 1857, IV, p. 285-308.

⁴⁷ *Călători străini despre Țările Române*, vol. I, Editura Științifică, București, 1968, p. 21-22.

⁴⁸ Inf. culese în septembrie 1965 de la învățătorul Gheorghe T. Ionescu (n. 30 noiembrie 1888 în Stroești - Argeș), un foarte bun cunoscător al drumurilor din Țara Vlașca pe care, în copilărie, le străbătea în căruța încărcată cu fructe sau cu oale, obiecte din lemn etc.

⁴⁹ Inf. auzite în 1941 de la Ștefan Dumitru Tantană (n. 12 septembrie 1861) și mai târziu de la Stian Șt. Tantană (n. 19 august 1888).

⁵⁰ La 1888 satul Romanai, deși era mutat pe stânga Mozacului, unde se află familiile Niță, Tantană și Trandafir, își menținea încă numele; la fel își păstra numele satul Românești-Rumânești prin câteva familii unde se află azi familia Dicu, în punctul „La Găscani” din satul Mozacu. Vezi și: George Ion Lahovari,

lotopiseșul cantacuzinesc, deoarece în graiul locuitorilor, satul Românești era numit Rumânești, iar satul Romanești era numit când Romanești, când Romanăți, nume cunoscute de noi din copilărie de la bunicul mamei, Ștefan D. Tantană.

Lupta s-a păstrat în memoria colectivă a țăranilor din Romanăți și Românești sub formă de legendă, Doamna Chiajna devenind una din ielele locale: „Pe vremuri, lunea era puțină, iar pădurile acopereau aproape tot ce azi văd ochii câmpie; cât nu era pădure, era pășune. Arau oamenii anul asta aici, apoi lăsau pământul să se odihnească și arau dincolo, ori mai departe, un an-doi. Pădurea și vitele erau viața celor de pe Mozac. Acú, pe-aici, își pășuna, din când în când, boii și oile, un boier cu turme multe, așa cum aveau Mozăcenii, că ei mari boieri au fost de la Vodă al Bătrân încoace; românățenii și rumânățenii nici toți la un loc n-aveau vite și oi câte găseai la un singur boier din Misi ori din Dumbrăveni, până să-i mute ocărmuirea unde se află acú'. Aveau și-ntindere: de la Vultureanca - Răscăeți până-n Colnicul Negru și Mănăila. Pe vremea aceea, zic, un tânăr boier înalt și fălos, cum nu găseai flăcău ca el nici în șapte sate, tot abătându-se cu turmele pe-aici, și-a așezat stână-ntr-un muzan. Dar n-a fost pocit; se vede treaba că și ielele s-au îndrăgostit de el. Așa s-a și-ntâmplat, că una din iele l-a plăcut așa de tare, că i-a devenit nevastă; s-a făcut muiere, din zână. Da' tot cu puteri mari a rămas, că pe cioban l-a făcut vodă, adică rege, și ea mare doamnă, regină tânără și frumoasă, cum sunt ielele. Dar ciobanul, adică regele, a murit; era mai bătrân ca doamna; și-apoi zănele, ielele, și muieri devenind, nu prea îmbătrânesc curând. Acu, auzind boierii țării că a murit vodă, regele, s-au răsculat cu armii numeroase de-au făcut răzbel acolo pe izlazul Româneștilor, pe Drumul Mare, și-au alungat pe regină. Se vede treaba că ielele alelalte, care au rămas tot iele, părăsiseră muzanul lor de când ciobanul îl cotropise cu stâna; altfel n-o învingeau, c-o ajutau pe zâna regină. A dat ea dosu de pe izlazul Româneștilor, dar n-au lăsat-o suratele ei. Se zice c-au ajutat-o de i-n-nfrânt până la urmă pe dușmani și a venit doamnă pe tronul țării, regină, și a domnit vitează cum nu s-a mai pomenit. De, cine se poate-mpotrivi puterii ielelor? Și dacă n-ar fi, nu s-ar povesti”⁵¹.

Avem convingerea că legenda se referă la Doamna Chiajna, pe care țăranii din Romanăți, Românești, Misi și Dumbrăveni - azi Mozacu și Mozăceni - crescători de turme și iubitori de natură, admiratori ai lui Mircea Ciobanul, au transmis peste generații povestea ciobanului înșurat cu una din iele, ființele mitologice cele mai întipărite în memoria colectivă a acestor sate.

Concluzia noastră, că lupta s-a dat la Românești pe Mozacu și nu la Românești pe Sabar, este consolidată și prin lipsa oricărei tradiții privind o luptă pe teritoriul Vlăsceni - Podlogi - Românești, cu toate cercetările insistente întreprinse în această zonă în perioada 1956-1960 când memoria colectivă nu era încă ștearsă de opresiunea bolșevică, dar și ulterior. Constantin Căpitanul, boier din Țara Românească în secolul al XVII-lea, care ar fi scris (sau copiat) cronica de la descălecarea (1290) până la 1688⁵²

Dicționar geografic al județului Argeș, Societatea Geografică Română, București, 1888, p. 112; din necunoaștere pe teren ambele sate sunt numite Romanești sau Romanăți, iar moșia și Românești: *ibidem*, p. 131.

⁵¹ Legenda cunoscută din copilărie de la bunicul mamei, Ștefan Dumitru Tantană. În 1961 am reauzit această legendă de la Florea Șerban zis și Șerbănescu (n. 1883 în Mozăceni) care adăuga în plus doar limitele estice și vestice ale moșiei Mozăcenilor.

⁵² O.G. Lecca, *op. cit.*, p. 152.

și care „se numește (după părerea lui N. Iorga, combătut de I. G. Sbiera) Constantin Filipescu (n. cca 1655 - m. 1696)⁵³, nu avea cum să cunoască și să afirme că lupta de la Românești s-ar fi dat în județul Dâmbovița, deoarece atât zona Mozacu-Mozceni, cât și cea de la Potlogi, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, când a trăit și a scris sau copiat cronică, făceau parte din județul Vlașca; așadar afirmația că „Amândouă părțile se lovira la satul Româneștii din Dâmbovița”⁵⁴ nu corepunde împărțirii administrative din secolele al XVI-lea - al XVII-lea; la consemnarea cronicii că lupta s-a dat „la satul Româneștii”, s-a adăugat târziu, după 1829, și județul: „din Dâmbovița”. Nu este însă lipsit de importanță nici faptul că teritoriul satelor Romanai și Românești se află la limita estică în hotar cu teritoriul județului Dâmbovița.

După victoria boierilor pribegi în lupta de la satul Românești, din Letopisețul cantacuzinesc aflăm că „Doamna Chiajna a Mircii-vodă și cu fie-său Pătru-vodă au fugit peste Dunăre; iar boierii ei au rămas în Giurgiu. Și iar au venit al doilea rând de au făcut războiu cu pribegii la sat la Șerpătești, și fu izbânda a boiarilor Mircii. Atuncea au perit Badea clucerul și alți oameni ai pribegilor”⁵⁵, știrea fiind identică și la Radu Popescu, cu singura deosebire că boierii Doamnei Chiajna nu au rămas în Giurgiu, trecând și ei Dunărea: „și au fugit boiarii Mircii-vodă, cu doamnă-sa Mircioaie, și cu fie-său Pătru-vodă, peste Dunăre; și iar s-au întorsu boiarii Mircioaiei cu oști îndărăt, și s-au întâmpinat cu pribegii la Șerpătești și, bătăndu-se, au biruit pă pribegi...”⁵⁶. Toți istoricii din secolul al XX-lea au acceptat această localizare fără a căuta și o dată mai precisă, în afară de Constantin C. Giurescu care o datează „înainte de 5 noiembrie”⁵⁷ 1559, când „situația era restabilă”⁵⁸, dată acceptată și de alții⁵⁹ și pe care nici o sursă nu o poate contrazice.

Dacă datarea luptei este admisă cu această aproximație, înainte de 5 noiembrie 1559, localizarea la Șerpătești este greșită. Cunoaștem că atât Letopisețul cantacuzinesc, cât și cronică lui Radu Popescu (cca. 1650 - cca. 1729)⁶⁰ sunt scrise la peste 100 de ani de la eveniment, localitatea și amintirea satului Șerpătești fiind sub puternica influență a victoriei strălucite obținută la 16 ianuarie 1595 de oștile lui Mihai Viteazul conduse de paharnicul Manta⁶¹. De altfel istoricii din secolul al XX-lea cad și ei sub confuzia produsă de marile victorii obținute de primul unificator al țărilor românești; N. Iorga, vorbind despre Doamna Chiajna, asociază astfel aceste două victorii: „Întoarsă cu ajutor turcesc, ea dă a doua luptă la Șerpătești, în aceste părți de jos, unde peste trei decenii se va frământa Mihai Viteazul cu Tătarii, și ea birue, perind și acel Clucer Badea pe care-l înseamnă anume, ca pe un boier important, cronică terii”⁶². Estomparea faptelor de vitejie mai vechi, în memoria colectivă, nu trebuie să ne surprindă dacă avem în vedere că până și marea bătălie din 10 octombrie 1394, purtată

⁵³ Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”. Partea II - Dicționarul istoric și geografic universal*, Editura „Cartea Românească” S. A., București, 1931, p. 1566.

⁵⁴ A. I. Odobescu, *op. cit.*, loc. cit.

⁵⁵ *Letopisețul cantacuzinesc*, p. 50; *Cronicari munteni*, 1961, p. 118.

⁵⁶ Radu Popescu, *op. cit.*, loc. cit.

⁵⁷ Constantin C. Giurescu *op. cit.*, p. 207.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ Florin Constantiniu, Marcel D. Popa, *Istoria României în date*, p. 123.

⁶⁰ Gh. Adamescu, *op. cit.*, p. 1818.

⁶¹ Constantin C. Giurescu *op. cit.*, p. 244.

⁶² N. Iorga, *op. cit.*, loc. cit.

de Mircea cel Bătrân la Rovine - Țuțulești, în județul Argeș, este pusă adeseori tot pe seama lui Mihai Viteazul⁶³. Așadar confuzia localității Șerpătești cu locul luptei purtate de Doamna Chiajna ni se pare firească dacă avem în vedere că marea boierime o ura de moarte, iar cronicarii, care făceau parte din rândurile ei, au scris operele la peste un secol de la eveniment.

Locul luptei îl aflăm de la Gheorghe Șincai care cunoștea ce scria „prevestitul înghel” (Engel, Hist. Val., Partea I, p. 222 și urm) și „hronica lui Filști” și anume că după înfrângerea Doamnei Chiajna, aceasta „cu fiii săi au fugit preste Dunăre, iar boierii carii ținea cu dânsa au ramas în Giurgi ca se capete oaste turcească, care căpătând-o s-au înturnat și bătându-se la Șărpănești (nu Șerpești) au perdut pribegii și nu perit Beda cluciarul cu mai mulți boieri. Iar Chiajna cu fiul său Petru s-au înturnat în București”⁶⁴. Așadar se specifică foarte clar: „la Șărpănești (nu Șerpești)”, adică nu în locul al cărui nume derivă de la șarpe, cum este toponimul Șerpătești. C. Gane susține și el că Doamna Chiajna „Căpătând la Rusciuc ajutor de la Turci, se întoarce în țară, bătut pe dușmani la Șărpănești și-i alungă peste munți”⁶⁵.

De altfel ar fi fost imposibil ca boierii, abia sosiți în București să poată strânge o oaste numeroasă, pentru a înfrunta oastea turcească venită să-l reinstaleze pe Petru cel Tânăr. Pe de altă parte nu trebuie pierdut din vedere că Doamna Chiajna „cu o minte de bărbat” nu putea să nu pregătească starea psihologică a momentului, prin răspândirea zvonurilor, că vine cu oștiri turcești mari, cu ostași devotați, creând panică în rândurile boierilor. Ar fi fost imposibil ca boierii s-o întâmpine cu o mână de ostași la granița raialei Giurgiu, la Șerpătești. Ei trebuie să fi sperat în ajutoare din Oltenia, determinându-i să se retragă în apropierea drumului pe care ar fi venit aceste ajutoare. Acest lucru l-a cercetat și l-a consemnat așa cum se cuvine Alexandru Odobescu: „Doamna trecu Dunărea ca să ceară ajutor de la pașa de Rusciuc. Adunându-și apoi toate puterile pământene, și roșiorii, și ferentarii, și lefegii, și toate crucile de pedestrași, sprijinită, pre de altă parte, de spahii turcești, Chiajna, în fruntea oștii sale, apucă drumul înapoi către București, răsipind groază înaintea-i numai prin gloata năprasnicei sale oștii. Boierii, prinzând de veste despre aceasta, se traseră înapoi pe drumul Craiovei, așteptând ajutoare de dincolo de Olt; dar oastea domnească îi nimeri pe priporul satului Șerbănești (Constantin Căpitanul, Cronicarul anonim)”⁶⁶. Mai departe Odobescu descrie cu o imaginație scriitoricească magistrală lupta, dovedind, credem, că a vizitat personal locul pe care s-a dat lupta de la Șerbănești, pe Valea Drâmbovnicului: „Un râuleț ce șerpuiește sub o coastă despărțea amândouă taberile. Cluciarul Badea, căpetenia pribegilor, se văzu strămtorat la poalele dealului și fără leac de scăpare; iar Chiajna, încălecată bărbătește și purtând zale de piept și-un hanger în mână, străbătea rândurile, îmbărbăta pe români cu vorbe lingusitoare, pe turci cu bogate făgăduieli, și le însufla tuturor aspra sa voinicie. Ostașii, minunați și îmbiați de învierșunata vitejie a acelei zdravene muieri ce le striga și le da pildă ca să lovească pre vrășmași, deteră năvală, trecură într-o mică clipă micul pârâu și, printr-o crâncenă

⁶³ Ion Nania, *Contribuții la problema localizării luptei de la Rovine*, în „Studii și Articole de Istorie”, V, 1963, p. 433.

⁶⁴ Gheorghe Șincai, *Opere, II. Hronica Românilor*, tom. II, Ediție îngrijită de Florea Fugariu. Note de Manole Neigoe, Editura pentru Literatură, București, 1969, p. 275-276.

⁶⁵ C. Gane, *op. cit.*, p. 80.

⁶⁶ A. I. Odobescu, *op. cit.*, p. 65.

măcelărie, zdrobiră cu desăvârșire mica oaste boierească. Acolo pieiră, luptându-se vitejește, Badea cluciarul și mulți alți oameni dintre pribegi (Idem)⁶⁷.

Așadar lupta s-a dat pe Valea Drâmbovnicului, la Șerbănești, județul Argeș, la nord de Drumul Craiovei⁶⁸, care se întretaia cu Drumul Giurgiului, pe care au venit oștile Doamnei Chiajna. Prin Șerbănești trece o variantă a Drumului Craiovei, care iese prin partea de est cu numele de Drumul Șireanului, iar la nord de acesta, memoria colectivă a păstrat amintirea unei lupte purtate de Mihai Viteazul⁶⁹ (tot Mihai Viteazul!).

Concluzia noastră este consolidată și de observația din îndelungata carieră de dascăl; mulți elevi confundau la extemporale și teze consoanele „b” și „p”. Nu de puține ori am avut amărăciunea să observăm această confuzie chiar și la persoane cu pretenții, posesori de diplome⁷⁰, ceea ce nu ne mai surprinde că Engel, care nu cunoștea limba română, a scris Șerpănești în loc de Șerbănești; interesantă rămâne specificația: „la Șerpănești (nu Șerpești)”, adică Șerbănești, nu Șărpești sau Șerpătești, deci într-un loc care nu are nimic comun cu șarpele.

A treia luptă purtată de Doamna Chiajna este tot atât de greșit plasată de toți istoricii noștri, deși aceasta este bine precizată de cronicari. După reinstaurarea lui Petru cel Tânăr în scaun, după lupta de la Șerbănești, „trecând o săptămână, iar au venit alți boiari pribegi, pre apa Oltului, anume: Stanciul Bengăi și Matei al Margăi, i Radul, i Vâlsan și alții, făcând războiu cu Pătru vodă la sat la Boiani, având lângă dânsul mulțime de turci, și fu izbânda lui Pătru vodă, perind mulți oameni”⁷¹. La fel ne spune și Radu Popescu: „Deci n-au trecut vrème multă, ci au venit alți pribegi, pe apa Oltului, anume Stanciul Bengăi, Matei al Margăi, Radul logofăt, Vâlcă, și alții cu ei, cărora le-au și ieșit Pătru-vodă la Boiani și, având Pătru-vodă mulți turci cu el, bătăndu-se oștile, au biruit pe pribegi, și s-au întorsu domnu la scaun”⁷². „Mai cercat-au și a doaoa oară pribegii intrând în Valahia, pre albia Oltului și având căpetenii pe Stanciul Bêngăi, pre Matheiu Merghe, pre Radul logofătul, pre Vulcan și pre alții, dară iarăși s-au învins la Boiani de turcii lui Petru Vodă”, scrie Gheorghe Șincai⁷³. Așadar la o săptămână după 5 noiembrie, adică la 12 noiembrie 1559⁷⁴, lupta s-a dat „la sat la Boiani”, „la Boiani”. Istoricii contemporani consemnează și ei lapidar că lupta s-a dat „la sat la Boiani”⁷⁵, „la Boiani”⁷⁶, ori, total greșit, „la satul Boian”⁷⁷, „la Boian”⁷⁸, fără să caute o localizare a

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ Drumul lega Banatul cu Craiova - Slatina - Târgoviște, întretinându-se cu Drumul Mare „La Menziliul Olacului” din Câmpia Goleasca: Ion Nania, *Iulie 1534 - episodul Aloisio Gritti*, în „Studii și comunicări, Muzeul Câmpulung Muscel”, V, 1989, p. 18.

⁶⁹ Inf. Florea I. Necula (n. 1926 în comuna Țuțulești), iulie 1960.

⁷⁰ Amintim pe I. Mozăceanu, primar al comunei Negrași, pe care l-am văzut în mai 1992 scriind Șerpănescu, în loc de Șerbănescu. D-l primar are diplomă de inginer agronom, după ce a fost mai întâi tractorist. Și mai gravă este eroarea prof. I. Luca, absolvent al facultății de limba română la Pitești (fost muncitor, cu liceul la seral); acesta a scris în condica de predare Tobârceanu, în loc de Topârceanu!

⁷¹ *Letopiseșul cantacuzinesc*, p. 51; în *Cronicari munteni*, 1961, p. 118.

⁷² Radu Popescu, *op. cit.*, loc. cit.

⁷³ Gheorghe Șincai, *op. cit.*, p. 276.

⁷⁴ Florin Constantiniu, Marcel D. Popa, *Istoria României în date*, p. 123.

⁷⁵ A. D. Xenopol, *op. cit.*, p. 19.

⁷⁶ N. Iorga, *op. cit.*, p. 11.

⁷⁷ Constantin C. Giurescu, *op. cit.*, p. 207.

satului respectiv. Cu toate acestea „Atlasul istoric“ plasează lupta de la Boian aproximativ la 26-28 km spre nord-vest de Rușii de Vede⁷⁹. Localizarea este total greșită. Aici este vorba de măgura Boian, cu o altitudine de 14,7 m, aflată pe dreapta Călmăpuului Sec, de la nord de șoseaua Stoicânești-Văleni, din Câmpia Boian, punct pe unde în evul mediu trecea o variantă a Drumului Mare care mergea de la Turnu Măgurele spre Pitești - Curtea de Argeș. Probabil că istoricii care au fixat lupta în acest punct au avut în vedere drumul medieval amintit. Este o aberație să se creadă că oastea boierilor adversari ai Doamnei Chiajna, care veneau de la Sibiu, ar fi coborât pe Drumul Mare pentru ca apoi să se îndrepte prin Rușii de Vede și de aici să meargă spre est, continuând spre nord-est, spre București, pe un drum foarte ocolit și, pe vremea aceea încă necirculat, când, ar fi fost normal, ca ajungând pe la vest de Mozăceni, să se îndrepte direct spre răsărit, pe Drumul Bucureștilor (Drumul Sării, Drumul Olarului) spre București. Locul luptei trebuie căutat așadar pe Drumul Mare între Pitești și Mozăceni. Oastea lui Petru cel Tânăr care venea de la Mozăceni spre nord supraveghea atât Drumul Mare, cât și Drumul Giurgiului. Lupta s-a dat cu certitudine pe Drumul Mare, în imediata apropiere vestică a satului Boieni, rostit până la jumătatea secolului al XX-lea și Boiani, din fosta comună Cerșani, actualmente în comuna Suseni, județul Argeș, la aproximativ 12-13 km sud de Pitești. De altfel Drumul Mare, pe porțiunea Mozăceni - Turnu Măgurele își pierduse importanța după mutarea capitalei la București, pentru a fi părăsit în prima jumătate a secolului al XVII-lea. Acest lucru îl aflăm dintr-un document din 11 ianuarie 1636 prin care Preda Brâncoveanu marele spătar dăruiește Mănăstirii Vieroș ocina Știubele din județul Teleorman, ocină care se întindea „...până în Drumul cel Mare, care este părăsit...”⁸⁰. Drumul Mare a rămas intens circulat pe porțiunea Pitești - Mozăceni, până în secolul al XIX-lea, fiind în secolele al XVI-lea - al XVII-lea, pe această porțiune, încă drum intens circulat. A nu se confunda însă cu Drumul Mare atestat în secolul al XIV-lea, Pitești - Giurgiu, care trecea pe la est de Mozăceni și care lega Piteștii de Giurgiu și pe care a avut loc lupta de la Românești.

Lupta de la Boieni a fost de o violență deosebită, lăsând o puternică amintire până la jumătatea secolului al XX-lea, și chiar până la începutul acestui nou mileniu. În septembrie 1958 Pavel Stănescu⁸¹, fost mulți ani cantonier, ne povestea cu uimire că oamenii nici nu voiau să ia piatră din vâlceaua Strâmba, de la Boiani, „de frică să nu-i ia bengă”, „pentru că acolo, pe malul drept al vâlcelei, a fost omorât bengă de către un crai tânăr”. Întrebat de noi cine a fost Benga, omul ne-a răspuns plin de mirare: „Păi cine să fie? Dracu, necuratul, ăl cu coarne!” Nu încapă nici o îndoială că lupta dintre boierii pribegi în frunte cu Stanciu Benga, căzut în luptă împotriva adolescentului domn Petru cel Tânăr, a dat naștere poveștii care s-a păstrat în memoria colectivă cu uciderea lui bengă (dracu) de către un crai tânăr. Până azi locuitorii satelor Boieni și Hoblegi, mai puțin cei din Predești și Cerșani, spun „Lua-te-ar bengă” sau „Te ia bengă”, în loc de „Te ia dracu”, ne mărturisesc o bună cunoscătoare a traseului

⁷⁹ D. Mioc, *op. cit.*, loc. cit.; Ștefan Pascu, Ion Ionașcu, Constantin Cihodaru, Gheorghe Georgescu -Buzău, *op. cit.*, p. 328; Florin Constantiniu, Marcel D. Popa, *op. cit.*, loc. cit.

⁸⁰ *Atlas istoric*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971, harta: *Țările Române de la jumătatea sec. XVI- începutul sec. XVIII*, 5 F.

⁸¹ DRH, B, XXV, 1985, doc. 186, p. 198.

⁸² Născut în anul 1877 în comuna Țuțulești, azi comuna Suseni.

Drumului Mare⁸², drum care trecea prin Pârnu Roșu, pe dulul heleșteului „La Grecu“, iar la ieșirea din acest sat se îndrepta pe la vest de satul Boieni și mergea în jos pe lângă pădurea Tomșanca - Regep; trecea cam pe la 120 metri vest de sat.

Domnia lui Petru cel Tânăr, din 21 septembrie 1559, până după 8 iunie 1568, timp de opt ani, opt luni și 19-21 zile, „în care timp copilul abia se făcea flăcăiandru, domnind numai cu numele într-o țară în care Chiajna era acum necontestată stăpână“⁸³, a însemnat domnia Doamnei Chiajna. Urâtă și bârfită de marea boierime, sprijinită de micii boieri și iubită de poporul care avea s-o păstreze în memoria colectivă ca una dintre ieie, măritată cu un cioban bogat, mare posesor de turme, nu s-a bucurat nici de aprecierea și studiile istoricilor care l-au confundat adesea și pe Petru cel Tânăr cu Petru Șchiopul, a purtat trei lupte rămase neidentificate pe teren până în prezent; ultima luptă, cea de la Boiani (azi Boieni), a fost de o rară violență, asigurându-i liniștea pentru întreaga domnie. Prin inteligența, curajul și vitejia ei, Doamna Chiajna merită să fie un simbol al româncelor, să stea alături de marile noastre personalități politice.

---

⁸² Dumitrescu Viorica, n. 12 iunie 1942; inf. culese miercuri, 3 oct. 2001; nu cunoaște povestea omorării lui bengă de către un crai.

⁸³ C. Gane, *op. cit.*, p. 81.